

Influențe ale eminescianismului asupra poeziei despre iubire a lui Panait Cerna

Drd. Valentina-Luminița Carp (Tanasaciuc)
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *Dreaming on absolute love, highlighting his ability to give love like Mihai Eminescu, building a serene aura on life like Lucian Blaga, Panait Cerna is the poet who even impresses today because his endeavor to live the beauty of his lyrics, the transposition in the literary art of a fresh lyricism with high aspirations, the true enthusiasm transposed repeatedly in erotic poems do nothing but enjoy the soul with ethereal beauties manifested by the poet's regret not to experience the mysteries of love. Through his great spiritual refinement, Cerna managed to perceive a convective optimism with humanism, the euphoric thirst for living.*

Keywords: *Panait Cerna, love poetry, eminescianism, different creation, optimistic and profoundly altruistic conception, erotic poem, moral superiority*

„Fără prea multe aderențe naționale și sociale, reprezentând o formulă estetică relativ pură, opera poetică a lui Cerna a fost pusă alături în vremea ei de opera poetică a lui Eminescu, pentru o ieși apoi aproape cu desăvârșire din conștiința estetică a epocii noastre. Cazul trebuie cercetat[...]" (Eugen Lovinescu)

Tema iubirii este cel mai frecvent abordată în scrierile din literatura lumii, dar mai des întâlnită în poezia lirică. Cei care au evidențiat trăsăturile poeziei iubirii, surprinzând-o în toate ipostazele ei au fost poeții romantici, visători și căutători ai atingerii absolutului și în plan sentimental. Este bine cunoscut faptul că Mihai Eminescu a perceput iubirea ca un sentiment al genezei, ca un mit fundamental al poeziei orale și culte. Dacă scriitorii clasici aveau ca model cuplul adamic, romanticii își constriau imaginea cuplului uman într-o comuniune perfectă cu ritmurile lumii cosmice. Simboliștii, ca poeți ai citadelii contemporane și ai materiei în descompunere, au conectat dragostea cu moartea. Pentru ei iubirea nu mai este proiectată în absolut, ci este trăită ca un sentiment contagios și cel mai adesea condamnat eșecului. ¹ Epigon al lui Eminescu, Panait Cerna afirmă neîncetat superioritatea morală a celor ce iubesc. Dragostea îmbogățește sufletul și îi oferă resurse spirituale pentru a privi

confident și stăpân pe cei incapabili de perceperea frumuseții și a unui ideal măreț de viață.

Pe de altă parte, chiar Eugen Lovinescu sublinia că „ poeziile lui Panait Cerna sunt spasmi erotice, inmuri dionisiace închinată fericirii de a trăi și de a iubi; stelele luna, soarele natura, zeii și oamenii sunt învolburăți în imprecășii frenetice, într-o frazologie insuportabilă, dar care dă impresia de simțire.[...]”²

Binecunoscutul susținător al lui Panait Cerna, Mihail Dragomirescu îl clasifica în rândurile celor mai buni urmași ai lui Eminescu datorită adâncimii și originalității concepției³, profunzimii sentimentului de iubire. „Imagina cu care sfârșește poezia *Din depărtare*, unică prin frumusețea și justetea ei, subliniază și întregeste pe deplin această simțire caldă și senină de iubire curată, care suspină, dar nu plânge.”⁴

*O creangă pe cărare, s-apeacă somnoroasă;
Izvoarele stau mute, iar Noaptea o crăiasă
Pălește aiurită, ca visurile mele,
Mișcând, la pasul vremii, hlamida ei de stele.
Eu trec, gândind la tine, la țara-n veci senină.
Iar ochii mei în lacrimi, de câte-o stea s-anină...
Și iată!... steaua cade spre țărurile-acele,
De parcă se-nfrățește cu dorurile mele...
Ea-ți aduce o solie de plâns și de noroc;
Tot sufletu-mi se pierde pe urma ei de foc...”⁵*

După cum se observă, viziunea lirică lui Panait Cerna este marcată, încă de la primele sale poetizări, de tendința de a idealiza reprezentanții umani ai ordinii divine sau spirituale. Trăirile personajului liric sunt centrate, așadar, în ansamblu, de prezența iubitei, ipostază aproape cerească, care amintește de idealul feminin ale lui Eminescu:

*„Nu ți-am vorbit vreodată și pe ferești deschise
Nu ți-am trimis buchete, stăpâna mea de vise,
Ci numai de departe te-am urmărit adese,
Iluminat de gânduri nespuse, nînțelese...
Înfioratu-mi suflet nu s-a-ntrebat vreodată,
Făptura ta de zee de cine-i îmbătată,
Ce frunte se-nnovează, gândind că steaua lină
Împarte și la alții bogata ei lumină?...
Nimic nu știu de tine – senina mea iubire –*

*Dar ochii mei în cale-ți culeg numai uimire;
Cărarea mea pustie se umble de lumină.
Încât mă-mpac cu viața și uit că-mi ești străină...
Ce vrea și unde merge un fulger? Cui ce-i pasă!...
Destul că face noaptea, o clipă, mai frumoasă.”⁶*

După cum se observă, imaginea femeii este construită aici ca o înfățișare erotizată a departelui, dar, în antiteză cu focul impur și sexual. „Acesta e un simbol al purității a cărui idealizare se bazează – așa cum spune Bachelard – pe o dialectică fenomenologică a focului și a luminii.”⁷

Prin urmare la Cerna, legând imaginile feminității de această simbolistică a focului pur, erotica se va transforma într-o credință construită frecvent pe simbolurile astrale:

*„Luceafărul senin răsare,
Umplând de vis văzduh și mare
Pătruns de focul său cel blând,
Un strop se-aprinde tremurând.
Și stropul, lacrimă-nstelată,
Vorbi spre steaua-ndepărtată:
– Aș vrea să mă înalț la tine,
Dar lumea ta e sus, prea sus.
Și-n noaptea undelor haine
Rămân cu dorul meu nespus.
Și totuși simt cum mă străbate
O rază din putera-ți lină –
Greu luptă valurile toate,
Se stinge visul de lumină,
Dar cad, se luptă istovite
De furtunaticul lor joc,
În fundul mării liniștite
Eu redispar senin în loc.”⁸*

Dacă în poezii cerniene precum „*Ecouri*”, „*Amor*”, „*Logodna*”, „*Despărțire*”, „*Torquatocătre Leonora*”, „*Pârâul și floarea*” sau „*Din depărtare*” artistul folosește formule de adresare către iubită de genul „*mândra mea*”, „*lumina mea*”, „*crăiasa visurilor mele*”, „*domnița mea cu nume adorat*”, „*stâpâna mea nespusă*”⁹, acestea nu fac altceva decât reflectă vădit influența eminesciană.¹⁰

În multe din poeziile sale, Cerna concepe iubirea ca un sentiment profund altruist. Chiar și suferința unei iubiri pierdute se atenuază la gândul fericirii ce-o așteaptă pe ființa iubită alături de cel cu care va pași împreună, într-un final pe drumul vieții:

*“Si daca eu ma-ntunec, uitat, necunoscut,
Amara deznadejde de a te fi pierdut
Mi-o va-mblanzi credinta ca te voi sti mai bine –
Mai sus, mai fericita, decat ai fi cu mine.”¹¹*

Însuși Garabet Ibrăileanu observa că dragostea zugrăvită în “Noapte”, în “Chemare”, „e de o castitate serafică. Gelozia sa va fi o remușcare, o îndurerare a sufletului și ceea ce este minunat când este sincer – dorința ca iubita sa fie fericită cu acela care i-a răpit-o”.¹²

În mod obsedant, Cerna a revenit de-a lungul procesului de creație a poeziei sale la sentimentul iubirii, la imboldul pulsativ de trăire totală și intensă a vieții. Suprapunerea până la identitate între omul, convingerile poetice și opera poetică, setea de viață constituie câteva din trăsăturile definitorii ale liricii despre iubire lui Cerna. Acestui ideal i-a închinat versuri purtătoare de o exuberanță cuceritoare. Fericit, alături de ființa iubită, poetul exclamă:

*“Tresaltă, suflete al meu, și cântă!
De-acuma nu te-i mai gândi la moarte,
Căci azi, de Ea, nimic nu te desparte...
C-un zâmbet, cu o vorbă spus-alene,
Ea dete somn durerii pământești;
A dat vieții glasuri de sirene –
Umplu întreg pământul de povești...
O! suflete al meu! Tresaltă, cântă!”¹³*

Formulări despre iubire de genul „O, dulce-a suferinței mele floare” spunea Mircea Scarlat¹⁴ sunt frumos rostite, dar rămân în umbra modelului eminescian, chiar dacă la acea vreme erau unele voci care spuneau despre Cerna că avea un limbaj poetic în sine, „dar atât de poetic încât plictisea”:

*„Așa mă urci spre veșnice pământuri
Domința mea, cu ochii în lumină-
Cu ochii tăi în cer se adună
Cerescu foc al stelei din tărie,
Cu albul păr al tău de zee bună
Cu zâmbet de eternă curăție.”¹⁵*

Ceea ce mai impresionează la Cerna este nu atât desprinderea de marele poet, Mihai Eminescu, cât mai ales, de asemănarea uimitoare a descrierii ființei iubite în poezii sale cu portretul feminin eminescian.¹⁶ Este de notorietate stima deosebită pe care i-o purta Cerna lui Eminescu. De altfel, el nota într-un studiu închinat poeziei marelui poet „este astăzi mai viu ca todeauna. Sufletul său îl simțim pururea printre noi... Versurile lui răsună fărăvoie în sufletul pricepătorului de frumuseți veșnice ca și în inima iubitorului de neam și de oameni.”¹⁷

Deși considerat de mulți un epigon al lui Eminescu, oda iubirii cerniene nu se reduce la un erotism banal; ea devine exponentul unei sete de viață de nestăvilit, a unui sentiment nobil, profund uman, prin a cărui împlinire, ființa umană contactează veșnicia:

*„...Se pare că umana nemurire
Au pus-o zeei-n visul de iubire
De te-a-mbrăcat natura-nșelătoare
În purpur, ori în haine zdrențuite,
De ți-a deschis izvoarele-i vrăjite,
Ori de-ți întinde numai cupe-amare,
Tu simți că-n sfântă clipă muritoare.
E totul...”¹⁸*

Totodată se poate constata cu ușurință și „un ecou îndepărtat al strigătului cu care Faust încerca să oprească bucuria clipei de iubire, în numele acelueeași nepotolite sete viață”.¹⁹ De aceea și peste ani, poezia lui Cerna va rămâne, chiar și amprentată de Eminescu un imn entuziast al iubirii, un imn declarat al dragostei de viață, un imn mai cuprins de patos cu cât poetul avea să fie departe de casă, să se confrunte constant cu amenințările mizeriei, bolii și a morții:

*„Nici despărțirea, nici mormântul,
Nici Cel ce ține-n mâni pământul
Nu pot să puie-mpotrivire
Acolo unde e iubire...
Renaște sufletu-mi, din pară,
Ca pasărea cea legendară,
Și mândru își pornește zborul
Spre sufletu-ți, mântuitorul...
În ceasul nostru de-ntâlnire*

*Sălbatec plâns va fi prin fire:
La dorul meu de ani, nestinsul,
Va da răspuns tot necuprinsul
În larg va cuvânta mereu
Furtuna sufletului meu..."²⁰*

La vremea aceea, publicând în paginile revistei „ Sămănătorul”, poezia despre iubire a lui Cerna avea o componentă diferită: combustie distrugătoare, dar mântuitoare și meditație²¹. El scria versuri radioase, în care posibila despărțire sau regretul neîmplinirii dragostei nu reușeau să înăbușe bucuria de a trăi. Din contră, arderea sufletească, dar în același timp cu împlinirea spirituală sunt trăsături ale unui liric fascinat de viață. Dragostea rămâne, în viziune cerniană una din sursele cele mai nobile ale sufletului uman, fericirea și suferința creând o euforie a dezvoltării interioare. „Convingătoare rămâne depășirea istoriei imediate (cu gesturi teatral compuse), într-un imn al vitalității impetuoase, triumfătoare.”²² Mai mult decât dragostea, în centrul tuturor poeziilor despre iubire transpare o voință de dragoste, o credință a ei ca forță absolută, ca Idee călăuzitoare.

Chiar dacă abundența influență eminesciană este mai mult decât evidentă în contra pondere se remarcă temperamentul diferit: „optimismul indiscutabil al lui Cerna este antitetic pesimismului eminescian”.²³ Totodată nu se poate vorbi de negarea talentului poetic a lui Cerna întrucât pornind de la „ principiul mutației valorilor, n-am făcut decât să încadrăm poezia lui Cerna în formula poeziei de substanță intelectuală ca fond și retorică, în ceea ce privește forma: înlăuntru acestei formule, ea depășește tot ce s-a scria până acum la noi nu atât prin energia sentimentului, ci prin amploarea dezvoltării lui cu largi acorduri și în compacte construcții de strofe retorice.”²⁴

Erotica lui Cerna elogiază iubirea ca un mister cosmic, „ îmbinând suavități dantești cu explozii vitaliste, care sacralizează, dintr-o perspectivă cosmică, erosul, sau cu poza discreta și nobila resemnare din elegii.”²⁵

Visând la iubirea absolută, evidențiindu-și capacitatea de a dărui dragoste asemeni lui Mihai Eminescu, construind o aureolă senină asupra vieții asemeni lui Lucian Blaga, Panait Cerna este poetul care impresionează chiar și astăzi fiindcă strădania sa la frumusețea vie a versurilor sale, transpoziția în artă literară a unui lirism proaspăt cu aspirații spre înalt, adevăratul entuziasm transpus în mod repetat în poeziile erotice nu fac altceva decât să ne bucure sufletul cu frumuseți eterice manifestate prin regretul poetului de a nu fi

experimentat tainele dragostei. Prin marele său rafinament spiritual, Cerna a reușit să trăsmită un optimism convergent cu umanismul, setea euforică de trăi.

NOTE:

1. <https://www.scribd.com/doc/95068419/Tema-Iubirii-in-Poezia-Lui-Mihai-Eminescu>;
2. Lovinescu, E. „Istoria literaturii române contemporane”, vol.I , Ed. Minerva, București, 1973, pag.440-449;
3. Ibidem apud Dragomirescu, M. „ Trei scriitori: Cerna, Sadoveanu, Iorga” în „ Convorbiri critice”, vol. I, pag. 76;
4. Idem., pag. 445;
5. Cerna, P. „Din depărtare”, din Volumul „ Poezii”, București, Editura pentru literatură, 1963;
6. Idem., Cerna, P.;
7. <https://octaviansoviany.wordpress.com/2017/10/01/erotica-trubaduresca-a-lui-panait-cerna/>
8. Idem., Cerna, P. „Ideal”;
9. Lovinescu cataloghează aceste formulări „ un limbaj poetic cu desăvârșire scos din posibilitățile literare”
10. În toate aceste poezii enumerate, Lovinescu chiar sublinia faptul că vocabularul, topica, armonia, figurația sunt eminesciene, chiar dacă unele sunt „poezii de începător” sau chiar”dintre cele mai bune poeme ale lui”.
11. Idem., Cerna, P., “ Logodna”;
12. Ibrăileanu, G. „ Opere”, vol. II, 1975;
13. [https://ro.wikisource.org/wiki/Noapte_\(Panait_Cerna\)](https://ro.wikisource.org/wiki/Noapte_(Panait_Cerna));
14. Scarlat, M., „Istoria poeziei românești”, vol. II, Ed. Minerva, București, 1984, pag. 184 și urm.
15. Cerna, P. „Poezii”- „Dorința din vis”, Ed. Minerva, București- Ediție îngrijită de I.D. Bălan- textul volumului reprodus după „ Floare și genune”, Ed. Pentru literatură, colecția „ Biblioteca pentru toți”, nr 189, București, 1968;
16. „În zarea viitorului pierdută/ Așa-mi plutești în taine-nveșmântată/ Dar sufletul-mi se zbate și te cată/ În gândurile mele te sărută”- „Celei așteptate”
17. Ibidem., Cerna, P. citat în postfața ediției;
18. Ibidem., Cerna, P. „ Șoapte”
19. I.D. Bălan în postfața volumului reprodus după „ Floare și genune”, Ed. Pentru literatură, colecția „ Biblioteca pentru toți”, nr 189, București, 1968;
20. [https://ro.wikisource.org/wiki/Dor_\(Panait_Cerna\)](https://ro.wikisource.org/wiki/Dor_(Panait_Cerna));

21. <http://crispedia.ro/panait-cerna/>;
22. Idem.;
23. Ibidem., Lovinescu, E. pag. 447
24. Ibidem., pag. 448;
25. Dumitrache, M. în <http://jurnaluldedrajna.ro/panait-cerna-poet-român/>.

Bibliografie selectivă

- Antofi, Simona, *Contemporary Critical Approaches to the Romanian Political and Cultural Ideology of the XIXth Century - Adrian Marino, Al treilea discurs. Cultura, ideologie si politica in Romania/The Third Discourse. Culture, Ideology and Politics in Romania*, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol.63 / 2012, pp.22-28, DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.10.005, accesibil la adresa <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812047386>
- Cerna, P., *Din depărtare*, din volumul *Poezii*, București, Editura pentru literatură, 1963
- Cenac, Oana, *General aspects of current political terminology*, în *Lexic politic - discurs politic*, 2014, pp.124-130, ISBN:978-606-17-0633-4.
- Ifrim, Nicoleta, *Memory and identity-focused narratives in Virgil Tănase's 'lived book'*, *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* (ISSN 1481-4374) <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>, nr. 19.2 / June 2017, Purdue University Press, pp.1-10, accesibil la adresa <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol19/iss2/4/>, <https://doi.org/10.7771/1481-4374.2942>
- Lovinescu, E., *Istoria literaturii române contemporane*, vol.I, Ed. Minerva, București, 1973
- Milea, Doinița, *Intertextual as a pretext for the operation fictional text*, în volumul *Manifestări ale creativității limbajului uman*, 2014, pp.20-26, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, ISBN 978-606-17-0623-5.